

U Hrvatskom slovu, Tjedniku za kulturu br. 1234, od 14. prosinca 2018. na str. 3., 4. i 39. objavljen je članak Dragice Zeljko-Selak

Fra Bernardin Sokol, svećenik i skladatelj, zatrt i zaboravljen!

RAZGOVOR HRVATSKO SLOVO petak, 14. prosinca 2018. 3

muzikolozi
prof. dr. Hana BREKO-KUSTURA
i doc. dr. sc. Vito BALIĆ

FRA BERNARDIN SOKOL, SVEĆENIK I SKLADATELJ, ZATRT I ZABORAVLJEN!

Razgovarala: Dragica ZELJKO-SELAK

Fra Bernardin Sokol - skladatelj ispred svojeg vremena? Zašto?

H.B.K: Bernardin Sokol skladatelj je koji je razinom znanja i spoznaja o suvremenim nastojanjima na području crkvene glazbe svojega vremena uzoran primjer skladatelja koji je ponajprije kvalitetno obrazovan, a potom i vrlo dobro spoznajno i sadržajno "umrežen" sa strujanjima na području njemačke, talijanske i frankofonske crkvene glazbe. To dokazuju ne samo njegove skladbe nego i napisi o crkvenoj glazbi koje je kontinuirano objavljivao. Ideje cecilijanskog pokreta dobro je poznao, djelomično ih i provodio. Ali u svojim je djelima ipak učinio iskorak i odmak od tih ideja u smjeru moderne umjetnosti. Melodijski su mu elementi povremeno bliski melodici dalmatinske pučke popijevke, ali zadržavaju razinu sudržanosti koja je nužna za glazbu namijenjenu bogoslužju. Fra Bernardin Sokol gradi jedan univerzalan jezik bez izrazite pripadnosti, pogodan za Svetu glazbu.

Može li se ispraviti nepravda jednom od eminentnih hrvatskih glazbenika 20. stoljeća?

H.B.K: Ovaj je skladatelj nedvojbeno nepravедno zanemaren, no razlozi nisu u nedovoljnoj kvaliteti njegovih skladba. Razlozi, nadilaze sferu muzikološke znanosti. Sokolove najuspjelije skladbe bi trebalo svakako, kao što su kolega Vito Balić i fra Stipica Grgat ovim projektom revitalizacije njegova glazbenog opusa već i započeli, tiskati i trajno postupno i etapno snimiti u suvremenom audio mediju, čime bi ta glazba doprla do onih za koje je stvarao, a to su ne samo crkveni glazbenici, nego i šira publika. Signifikantno je da do danas postoji tek oko četrdesetak minuta glazbe fra Bernardina

Stanje crkvene glazbe u Hrvatskoj u prvim desetljećima 20. stoljeća nije bilo zadovoljavajuće. Zbog toga je razumljiva Sokolova zauzetost, upornost i nezaustavljivost u nastojanjima bilo koje vrste da se to stanje promijeni

U prigodi blagdana Svete Cecilije, zaštitnice crkvene glazbe, u Društvu hrvatskog zmaja u Zagrebu, u mjesecu studenome, predstavljen je zbornik *Fra Bernardin Sokol*, objavljen u prigodi 130. obljetnice njegove smrti. Posebnu pozornost, u istraživanju i promicanju Sokolova glazbenog stvaralaštva, iskazali su doc. dr. sc. Vito Balić, UMAS, Split i prof. dr. Hana Breko-Kustura, HAZU, Zagreb, koji su bili ujedno i jedni od predstavljača Zbornika, što je bio povod za ovaj razgovor.

Ovaj je skladatelj nedvojbeno nepravедno zanemaren, no razlozi nisu u nedovoljnoj kvaliteti njegovih skladba. Razlozi nadilaze sferu muzikološke znanosti

zajedničkim naslovom *Hrvatsko selo*, a posvetio seljačkom sinu preuzvišenom gospodinu Vjekoslavu dr. Stepincu, 'slobodi naroda hrvatskoga', Braći hrvatskoga zmaja i hrvatskim majkama. U svesku posvećenom bl. Alojziju Stepincu (*Hrvatsko selo, Zbirka mješovitih zborova 1, PGPN 38, str. 2, 3*) nalazimo dokaze intervencije cenzure stare Jugoslavije koja nije mogla podnijeti pomisao o nastanku države Hrvatske u pjesmi *Molitva zagorskog djeteta*. Sokola cenzura nije smela niti zaustaviti. Tiskao je zbirku kako su mu dopustili, a u gotovo svim tiskanum primjerima dopisao je rukom: "Promijeni što cenzura nije bila dopustila: 1) Za tu milu = Za Hrvatsku / 2) Blagostanja dan = Uskrsnuća dan", tako da drugi i treći stih pjesme glase:

*Za Hrvatsku domovinu
kojom vlada Tvoj Križ sveti,
daj da uvijek budem spreman
i živjeti i umrijeti.*

*Molim Ti se, daj toj zemlji,
gdje sam prve svoje dane
ugledao, jednom sretni
Uskrsnuća dan da svane!*

Poticao je osnivanje obrazovne institucije za crkvenu glazbu, priželjkivao obnovu onodobne crkvene glazbe u Hrvatskoj, je li imao uspjeha?

H.B.K: O toj je temi upravo u ovom Zborniku vrlo minuciozno i zanimljivo pisao prof. dr. Marijan Steiner. On ističe Sokolova nastojanja oko profesionalizacije crkvenog glazbenog obrazovanja u onodobnoj državi. Fra Bernardin Sokol završio je studij crkvene glazbe u Klosterneuburgu pokraj Beča, a potom u Rimu. Upravo je na tamošnjim glazbenim institucijama spoznao vrijednost i važnost sustavne glazbene izobrazbe i već tada "sanjao" o nečemu sličnom u našoj domovini. O tome je razmišljao snažnije od 1927. do 1932. u Zagrebu, gdje je predavao na Bogoslovnom fakultetu Uvod u korabno (gregorijansko) pjevanje i crkvenu muzikologiju. Cijeloga života rado

Sokola koja je snimljena i pohranjena u fonoteci Hrvatskoga radija. Sapienti sat!

Zanimljivo, 30.-ih godina prošloga stoljeća, nisu se dopuštale tiskati hrvatske pjesme, na pr.: Planula zora Vilka Novaka, Zajčeva Glasna Jasna ili druge hrvatske pjesme?

V.B.: Iz Sokolova pisma od 16. travnja 1930. upućenog provincijalu Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja fra Petru Grabiću doznajemo kako cenzura stare Jugoslavije nije dopuštala Savezu pjevačkih društava u novoj zbirci zbornih pjesama tiskati "nekoje pjesme / n.p. Vika Novaka Hrvatskoj i Planula zora od Glasna Jasna od Zajca i slične hrvatske rodoljubne pjesme". Savez je zbog toga odustao od tiskanja zbirke. Nedugo nakon toga Sokol započinje s objavljivanjem svojih svjetovnih zborova u pet svezaka koje je obuhvatio

Je u glazbi poučavao druge, kako gimnazijske učenike, tako i studente teologije. Otkrio je glazbene talente i poticao mnoge crkvene orguljše po manjim mjestima. Za životni cilj postavio si je osnivanje crkvene glazbene škole (trogodišnja niza i dvogodišnja viša. No, nažalost nije naišao na praktičnu potporu onih od kojih je to očekivao. Želio je stvoriti uređenu, dobro materijalno i stručno opskrbljenu instituciju u kojoj bi se odgajali dobri orguljaši te crkveni i svjetovni zborovode. Srha škole bila bi opskrba sela i gradova u kojima će sposobni glazbenici *širiti kulturu u hrvatskom narodu*. Isprva je razmišljao o orguljaškoj, odnosno orguljarškoj školi jer je, uz teorijsku i praktičnu glazbenu izobrazbu, uvidio potrebu stručnog obnavljanja orgulja u našim crkvama, zaključuje Steiner. Dakle, na žalost imao je snažne ideje, iskonsku volju, ali ne i potporu mjerodavnih struktura.

Kao učitelj odgajao je brojne glazbenike i skladatelje, a iznimno kvalitetan partituru predstavljaju njegovi niz tiskanih glazbenih izdanja. Pjevajte Gospodinu pjesmu novu, zbirka za crkvenu i svjetovnu glazbu u 80 svezaka.

V.B.: Prema svim svjedočanstvima, stanje crkvene glazbe u Hrvatskoj u prvim desetljećima 20. stoljeća nije bilo zadovoljavajuće. Zbog toga je razumijevao Sokolova zauzetost, upornost i nezaustavljivost u nastojanjima bilo koje vrste da se to stanje promijeni, a odgoj i obrazovanje mladeži kao i njegov cjelokupni izdavački pothvat 30-ih godina, dio su jednih te istih nastojanja oko podizanja kvalitete crkvene glazbe u Hrvatskoj. Već nakon školovanja u Klosterneuburgu započeo se poučavanjem mladih klerika u sviranju u *Male braće* u Dubrovniku. 30. ih godina poučavao i pjevanje u franjevačkoj gimnaziji na Badiji gdje pripremao i prepisuje brojne skladbe različitih skladatelja sa željom da izabere *cvijet crkvenih kompozicija potrebitih za jedan Zavod i podari franjevačkoj glazbenoj mladeži već sadržajni repertoar da ne zađe sa pravog crkvenog glazbenog duha: molitve - umjetnosti*. To je isti cilj koji ga je motivirao na iziman izdavački pothvat u to doba u Hrvatskoj. Od 1929. do 1941. tiskao je 80 svezaka različitih zbirki za crkvenu i svjetovnu glazbu pod zajedničkim naslovom *Pjevajte Gospodinu pjesmu novu*. U tom nizu objavio je 283 vlastite crkvene i svjetovne skladbe te 85 crkvenih skladba drugih skladatelja, ponajprije hrvatskih i slovenskih. Važno je istaknuti da upravo on potiče istaknute skladatelje toga vremena u Hrvatskoj, Božidara Širota, Krstu Odaku, Josipa Štolcera Slavenskog i Mihovila Logara na sklapanje crkvenih popijevki. Skladbe koje je tiskao u tom nizu većinom su vrhunska glazbena djela za bogozvučje, crkvene priredbe i privatne zabave. Izdavanja su namijenjena najširim izdavačkim krugovima, a sam ih je Sokol razvrstao u laka, srednja i teška za izvedbu. Time je pokazao brigu za kvalitetom svih razina umijeća u muziciranju, ostvarujući i sam vrhunska djela od najjednostavnije pučke

U kolikoj je mjeri bio zaboravljen i zadržat pokazuje kratka natuknica u Muzičkoj enciklopediji iz 1977. u 22 retka s nepotpunim i pogrešnim podatcima o životu, stvaralaštvu i izdavaštvu

popijevke do najsloženijih vokalnoinstrumentalnih skladba *minih ordinarijuma*. Dakako da je takav raspon u stvaralaštvu uvjetovan njegovim svakodnevnim obvezama svećenika-glazbenika i učitelja glazbe.

Missa jubilaris predstavlja takvo složeno vokalno-instrumentalno djelo?

V.B.: - Crkvene skladbe koje je Sokol razvrtao u srednje i teške nadilaze kvaliteto svoje funkcionalno određene i predstavljaju važan doprinos općoj povijesti glazbe u Hrvatskoj u međuratnim godinama. Među tim djelima istaknuto mjesto ima sedam misa. U njima su najjače izraženi Sokolovi glazbeno-estetski postulati u skladu s porudnicom Pija X. koje je i sam Sokol iskazao 1918. u *Svetoj Ceciliji*: crkvena glazba mora biti spoj svetosti i molitve, lijepe forme (prave umjetnosti) i obilježja narodne glazbe koja su podvrgnuta općim načelima crkvene glazbe. Ovi su postulati skladni njegovoj osobnosti fratjeva-svećenika, talentiranog glazbenika i domoljuba. Tri mise, *Gaudens gaudeo* (1929.), *Missa jubilaris* (1940.) i neobjavljena *Zdravo Kraljice* izvođački su zahtjevnije, polusatno trajanja i predstavljaju vrhunce Sokolova stvaralaštva. *Missa jubilaris* posvećena je ujedinjenju hrvatskog naroda sa Svetom Stolicom prigodom obiljetnice 13. stoljeća pokrštenja Hrvata. Sokol ju je skladao 1940. za soliste (SATB), mješoviti zbor i orgulje (ili orkestar) i iste godine tiskao pjevačku partituru uz orguljsku pratnju na latinskom jeziku, navodeći u popisima svojih djela da se staroslavenski može popisati prama želji. Misa se trebala izvoditi u glavnom slavju u Solinu na Gospinu otoku 1941., a izvedbom je trebao ravnati Boris Papandopulo. Zbog rata proslava nije održana, pa je *Missa jubilaris* prvi put izvedena tek 2. studenoga 1991. u Konkatedrali sv. Petra u Splitu u izvedbi HNK iz Splita pod vodstvom Ive Lijanovića. Za tu prigodu don Šime Marović, obrazovan u istoj tradiciji na istom Institutu kao i Sokol, priređuje instrumentaciju mise, koju Sokol nije napravio zbog ratnih prilika. Drugi put je ova misa izveo simfonijski orkestar i zbor HRT pod ravanjem Nikse Bareze 19. travnja 1992. u Varaždinu za *Ukrsni koncert*. Ovu je izvedbu snimio Hrvatski radio i to je ujedno i jedina ostvarena snimka Sokolove glazbe. Trećom izvedbom ove mise, i ovaj put pod vodstvom Ive Lijanovića, otvoreni su ovogodišnji *Dani fra Bernardina Sokola*. Delikatnost gregorijanskog izvorišta ove skladbe u prožimanju s onodobnim modernim glazbenim dostignućima zahtjeva temeljitiju uvježbanost profesionalnih izvođača, čemu se nadamo u nekoj od budućih izvedba.

Konstatirali ste da je fra Bernardin Sokol bio trajno nadahnut gregorijanskim pjevanjem koje je čujno u njegovim djelima?

H.B.K.: - Da. Gregorijansko pjevanje je u osnovi gotovo svih najvažnijih liturgijskih skladba koje je fra Bernardin skladao, na izravan ili neizravan način. Njegovo je primarno nadahnuće u liturgijskim skladbama većeg opsega bio i ostao upravo gregorijanski koral. On gregorijanske melodije tretira primarno kao provodni motiv, usitnjava temeljnu melodiju i stvara cikličku formu koju upravo ponavljajući motivi prvog stavka u kasnijim staccima zaokružuju i povezuju. Fra Bernardin je svoj glazbeni ukus s poglavitim osvrtom na crkvenu glazbu iskazao u tekstu tiskanom u časopisu *Sv. Cecilija* 1918. u kome navodi da se *glazbena ljepota može oduševiti i u jednostavnoj korolnoj*

melodiji, ali i najmodernijoj kompoziciji. Iskrenost, poniznost i poštovanje tri su postulata koja mora imati crkvena skladba, čak i kad koristi moderni stil, zaključuje Sokol. Svoj credo u kontekstu crkvene glazbe on je jasno definirao 1927., dakle neposredno nakon povratka sa studija u Rimu. U svojem kratkom, ali vrlo značajnom članku *Euharistija i glazba Sokol* vrlo jasno progovara o odnosu prema *Božanskoj glazbi*. "Kada se čovjek nađe pred božanstvom, te hoće da moli, pobuđuju mu se uzvišena čuvstva, dostojna Onoga, pred kojim stoji. Čovjek ne može ta čuvstva dugo skrivati u svome srcu. On nastoji da ih na vanjski način pokaže, a zato mu je najprirodnije sredstvo pjevanje i glazba. Pjevanje ne samo pojačava izražaj riječi, već služi, da se izraze najdublja čuvstva, za koja riječi ne dostaju", napisao je Bernardin Sokol.

Je li skladao i pisao za djecu?

H.B.K.: - Jest, skladao je fra Bernardin i svjetovna djela o čemu u *Zborniku* opširno pišu Ivana Tomić Ferić i Jelica Valjalo Kaporelo. U svjetovnim je skladbama *Svojim opusom podario suplitin izraz kreativne slobode koja zbližava ljude i ujedinjuje ih u molitvi i glazbi*. Za djecu skladao, kako je sam napisao u predgovoru "prvu seriju u 25 svezaka sa 125 veći ili manjih sastavaka: za malu, srednju i veliku djecu, t. j. mladež, mušku, žensku i mješovitu. Sastavaka prama tomu ima veoma laganih, laganih, srednje poteškoće, dok je samo koji komad poteži." Ovih 25 svezaka tiska pod zajedničkim naslovom *Glazbeni monoloz* premda u njima ima i dječjih gluma s pjevanjem (*dječjih opereta*). Ove skladbe za djecu su iznimno poglavite Sokolova opusa. O tom dijelu je recentno istraživanje napravila Tereza Vidović-Schreiber zaključivši da je u *Glazbenim monolozima* Sokol spojio dvije iznimno važne umjetnosti za djetetov kognitivni i emocionalni razvoj - književnost i glazbu. Time iskazuje iznimnu vjeru u spas humanizma. Skupljajući pjesme iz raznih izvora, on je registrirao konkretni život svoje svakodnevice, koja je svojevrsna avantura djetetova života i govori da djetinjstvo nije i ne smije biti ukradeno, ma u kakvim društvenim degradacijama nastajalo. Vrlo zanimljiva opservacija.

Zaboravljen u Crkvi, zadržat u društvu?

V.B.: - To je još uvijek teško pitanje. Ono zahtjeva daljnja istraživanja ne samo života fra Bernardina Sokola nego i crkvenih prilika od njegova vremena do naših dana. Razlozi društvenog zaborava su jasni. Fra Stipe Nosić, koji niz godina proučava Sokolov životni put, rasvijetljava u *Zborniku* događaje vezane uz njegovo uobitstvo i pribavlja dokaze kojima pokazuje da su lažne sve optužbe kojima su u poslijeratnom dobu pokušali pravdati zločin izvršen nad njime. Zastrahuje upornost kojom se te neistine ponavljaju do današnjih dana, jednak kao i nedopuštanje da se pretraži lokalitet njegova ukopa, pronade tijelo i dostojno pokopa sve do prošlih mjeseci, kada su provedena istraživanja jednog dijela toga lokaliteta. Ni u crkvenim glazbenim krugovima nisu mu bili naklonjeni. Dovoljno je reći da samo jedna jedina crkvena pjesmarica tiskana od 30. ih godina prošloga stoljeća do danas sadrži samo jednu Sokolovu skladbu (Ivan Glibotić: *Pjevajmo, braćo kričani!*). Ipak, u crkvenim krugovima nije bio potpuno zaboravljen, što se vidi iz datuma izvedbi upisanih na različitim izdanjima. Izvodile su se njegove mise, *Angelus*, ali i *Glazbeni monoloz*. No, ime njegovo se nije smjelo spominjati zbog represija jugoslavenskog državnog režima. U kolikoj je mje-

ri bio zaboravljen i zadržat pokazuje kratka natuknica u *Muzičkoj enciklopediji* iz 1977. u 22 retka s nepotpunim i pogrešnim podatcima o životu, stvaralaštvu i izdavaštvu.

Gdje se čuva fra Bernardinova ostavština? Planiraju li se nova izdanja?

V.B.: - Nakon odluke Predsjedništva vlade NR Hrvatske o izvlaštenju i oduzimanju samostana na Badiji, posljednji gvardijan fra Lav Krivić je raznio pokretnine *Badijske crkve* i samostana u druge samostane provincije i zatvorio samostan na Badiji 17. 3. 1950. U tim prilikama Sokolova je ostavština najvećim dijelom prenesena u samostane u Zadrui, Splitu i Dubrovniku, dok se rani dio Sokolove ostavštine čuva u samostanu na *Košljuni*. Posljedice takvog raseljavanja su teške, pa su potrebna i daljnja istraživanja jer se još uvijek pronalaze nepoznate Sokolove skladbe u rukopisima, premda su sva tiskana izdanja i veliki broj neobjavljenih skladba prikupljeni i popisani u istraživanjima fra Stipe Nosića i Marije Riman, a u najnovije vrijeme fra Stanka Škunce i fra Bernardina Škunce koji su otvorili put mojim istraživanjima. Svi tiskani sveci Sokolova *niza Pjevajte Gospodinu pjesmu novu* kompletni su u samostanima provincije u Zadru, Splitu i Dubrovniku, a fra Stipe Nosić je u svrhu poslao primjerke svezaka Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu koja je do tada imala samo njihov omanj broj. Prije godinu i pol, u samim početcima dogovora za *Sokolove Dane* nametnula se potreba tiskanja novih izdanja Sokolovih skladba. To se prvo odnosi na njegova neobjavljena djela (za sada registrirano njih sedamdesetak), a upravo se priprema *Missa "Zdravo Kraljice"* za usak. Dakako, potrebno je prirediti i već tiskane skladbe za nova izdanja iz više razloga. Premda je Sokol iznimno kvalitetno i točno priredvao svoja tiskana izdanja, ipak je u nekim sitnicama radio ispravke i unosio propuste. Koje je potrebno unijeti u nova izdanja. *Latinskim misama* potrebno je dopisati hrvatski tekst kao što je i sam predlagao. Veliki dio materijala treba učiniti čitljivim, nego što je to bio u izvorniku, a skladbama uz pratnju orkestra treba pripremiti dionice za izvedbu. S obzirom na istaknuto mjesto misa u njegovom stvaralaštvu, namjeravamo ih sve objaviti u novim izdanjima. Tri navedene velike mise tiskale bi se kao zasebni sveci, dok bi preostale četiri manje mise, koje su lakše za izvedbu, tiskali kao zbirku u zajedničkom svesku.

U solo popijevkama stoji uz bok Krstu Odaku, Božidaru Široli, Josipu Štolceru Slavenskom?

V.B.: - Mogli bismo reći da većinu Sokolova opusa čine crkvene i svjetovne solističke i zbarske popijevke u najširem rasponu izdavačkih mogućnosti. Sokol je priredvao crkvene popijevke tako da se mogu izvesti u različitim pjevačkim sastavima jednaki ili mješoviti glasova; tiskao bi ponekad glasove u partituri smanjenim notama ili bi smatrao da se iz orguljske pratnje lako mogu izvesti istaknuti pjevački glasovi. I ponekad bi tiskao i usporedno dvije verzije. U podnaslovima je navodio kakvi sve pjevački sastavi mogu izvesti pojedini skladbu. Cilj mu je bio da što većem broju zborova učini pristupačnim za izvedbu svojih skladbi. Zbog toga je teško razgraničiti jedan dio popijevki između zbarskih i solističkih. Ipak, tridesetak crkvenih popijevki skladao je za solističku izvedbu, od čega veći dio

Nastavak s 4. str.

mali instrumentalni sastav po volji. Upravo se u ovim djelima uz *Missu jubilaris* Sokol otkriva kao značajan skladatelj glazbene moderne u Hrvatskoj.

Premda sa skladateljima koje ste naveli u pitanju dijeli prijateljstvo i tiska njihove skladbe, prilikom slušanja njegovih popijevki nameće se bliskost s Josipom Hatzeom. Obojica su izvođači i pedagozi, obojica su utkali prepoznatljive elemente pučke južnohrvatske, dalmatinske melodije u svoje skladbe, melodije koja baštini zajedničke elemente sa širim europskim i mediteranskim područjem, obojica imaju izrazitu potrebu stvaranja glazbenih djela u skladu s izvedbenim mogućnostima i recepcijskim dometima dobro poznatih i potrebnih tradicija glazbenih vrsta sredine u kojoj djeluju, i, što je vrlo važno, obojica ostvaruju moderne pomake unutar tih tradicija koji su značajni za povijest hrvatske glazbe. Pri toj usporedbi Sokolova glazba ima moderniji izraz nove, desetljeće mlade naraštaje od Hatzea.

Angelusi su istaknuta zbirka Sokolovih crkvenih solo popijevki (romanci)?

V.B.: U bogatom skladateljskom opusu fra Bernardina Sokola 13 *Angelusa* zauzima posebno mjesto. Objavljeni su u njegovu nizu glazbenih izdanja *Pjevajte Gospodinu pjesmu novu* kao niz od jedanaest svezaka *Angelusa* (dva sveska sadrže po dvije skladbe) 1939. To su crkvene solo popijevke, jutarnje i večernje molitve i pozdravi upućeni Blaženoj Djevici Mariji. Skladane su za visoki glas uz, također, solističku pratnju na harmoniju (odnosno orguljama ili glasoviru), kojemu se po volji mogu dodati violina i violončelo. *Angelusi* su istaknutije i izvođenije skladbe Bernardina Sokola koje su izvođene u Hrvatskoj i inozemstvu. Kao i brojne druge Sokolove skladbe posvećene su određenim osobama, a ovdje je vrijedno istaknuti posvetu XI. sveska Augustu Laciki, dirigentu zbora *Blumentalský cirkevní sbor* u Bratislavi, koji je izvodio i druga Sokolova djela, čije su izvedbe praćene radijskim prijenosima. *Angelusi* daju široku sliku o cjelini Sokolova djela, melodije, harmonije i širenja tonalitetskih granica, a uživaju i određenu popularnost među

reproduktivnim umjetnicima.

Razdoblje hrvatske Moderne, početak je hrvatske glazbe 20. stoljeća, doba proturječja i kompromisa?

H.B.K: Da, tako sam navela u svojem uvodnom dijelu referata *O liturgijskom opusu fra Bernardina Sokola* navodeći misao *Eve Sedak* koja je u svojim istraživanjima tog razdoblja hrvatske glazbene prošlosti apostrofirala da je riječ o prijelomnom razdoblju koje karakterizira različitost i višeslojnost, te pluralizam na području svih umjetnosti. U glazbi je to razdoblje obilježeno tragovima glazbenog impresionizma, ekspresionizma, verizma, *naslućenog futurizma* i *nagoviještenog folklorizma*. Hrvatska je bila u središtu višenacionalne monarhije. I upravo je taj period pravi početak hrvatske glazbe 20. stoljeća i u određenim etapama doista faza njezinih proturječja i kompromisa, koji se ocrtavaju na području nacionalne umjetnosti. Raste potreba za oficijelnim i prije svega profesionalnim ustrojem glazbenog života u Hrvatskoj. Tu će potrebu dvadesetih godina, na području crkvene glazbe u Hrvatskoj proklamirati, upravo i fra Bernardin Sokol. U svojem dopisu Ministarstvu prosvjete Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca dobio je, međutim, godine 1926. odbijenicu glede svoje ideje o osnivanju katedre za crkvenu glazbu u Zagrebu.

Koje mjesto ovaj franjevac-skladatelj ima u povijesti hrvatske crkvene glazbe u prvoj polovini 20. st?

H.B.K: Svi su kritičari prepoznali da je Sokolov skladateljski forte u njegovu bogatom, a neusiljenom harmonijskom jeziku. Iako autori prve polovine 20. stoljeća još uvijek pišu o jednom harmonijskom jeziku, danas smo sve više svjesni da je riječ o brojnim različitim jezicima koji odgovaraju određenim stilovima u glazbi. Stilski se pluralizam glazbene Moderne počeo koristiti i unutar samih skladaba, pa tako u Sokolovoj harmoniji prepoznajemo različite stilske slojeve koje autor majstorski, logično i neusiljeno dovodi u vezu i isprepliće u pojedinim skladabama. U tomu višeslojnom harmonijskom jeziku nije sve stalno prisutno, već kao svojevrsno nijansiranje,

pojedini elementi zadobivaju prevagu nad drugima, ostvarujući na taj način raznolik, ali i dinamičan slog u kompoziciji.

Konačno, pred nama je skladatelj koji kao rijetko tko u Hrvatskoj u to vrijeme stvara bogati i vrlo opsežan liturgijski opus, a područje crkvene glazbe obogaćuje suvremenim postulatima ostajući pritom u području interpretativne prakse koja zadovoljava sve stupnjeve izvedbene kompetentnosti – od onih najjednostavnijih do najsloženijih, namijenjenih visokoobrazovanim interpretima i glazbenicima.

Nakon znanstvenog skupa i objavljenog Zbornika, koji su vam daljnji planovi?

V.B., H.B.K: Zamisao je svakako nastaviti objavljivanjem vrijednih fra Bernardinovih skladaba, koje bi zaživjele u praksi i time obogatile hrvatsku glazbenu baštinu prve polovine 20. stoljeća javnosti potpuno neznanim skladabama. Dakako, želja nam je temeljem novih notnih izdanja potaknuti *hrvatske interprete* na glazbene izvedbe tih djela, a potom i trajnu snimku odabranih skladaba čime bismo pridonijeli diseminaciji njegove glazbe i izvan granica Hrvatske. za početak, primjerice u one zemlje u kojima je obrazovan i na čijim je kulturološkim temeljima gradio svoju estetiku: austrijskim, talijanskim, ali i frankofonskim. Govorna su to područja crkvene glazbe koje je on jako dobro poznao i poštivao. Također namjeravamo nastaviti s istraživanjima arhiva, donijeti analitičku interpretaciju njegovih najznačajnijih djela i na temelju tih spoznaja usporediti ga s onodobnim istaknutim crkvenim glazbenicima. U aktivnostima vezanima uz *Sokolove Dane* provedena je i digitalizacija većine tiskanih izdanja, koja će uskoro biti dostupna na mrežnim stranicama Umjetničke akademije u Splitu (<http://www.umast.unist.hr/knjiznica/>). Razmišljamo i o pokretanju *Dana fra Bernardina Sokola* koji bi se biennialno priridili s ciljem promicanja glazbenih izvedbi fra Bernardinovih skladaba. Tek razmišljamo koje su ostvarive mogućnosti i koja bi institucija mogla biti nositelj takve manifestacije.

Dragica ZELJKO-SELAK